

İNTİHAR SALDIRILARININ MEDYADA HABERLEŞTİRİLMESİ ÜZERİNE BİR ANALİZ¹

Berk ÇAYCI²

Ayşegül Elif ÇAYCI³

ÖZ

Ulusal güvenliğe ve toplumsal refaha yönelik düzenlenen intihar saldırılarının amacı, terör eylemlerinin toplum üzerindeki yıkıcı sonuçları/etkileri kadar medyada görünür olmayı başarmaktır. Bu perspektiften çalışmanın temel sorunsalı, terör örgütlerinin geniş kitleleri etkilemek (*korku, yıldırma, panik, kutuplaştırma*); toplumsal belleği şekillendirmek ve uluslararası ölçekte sesini duyurmak adına modern cephe olarak gördüğü medyanın, intihar saldırısı haberleri üzerinden araçsallaştırılmasıdır. Bu bağlamda çalışmada savunulan temel argüman; intihar saldırısı eylemlerinin medyada haberleştirilme biçimlerinin ve sınırlılıklarının terör, korku ve risk algısının kolektif hafızada şekillenmesinde belirleyici olduğudur. Devlet terör antagonizmasından hareketle çalışmanın amacı, intihar saldırısı haberlerinin haber bültenlerinde sunuluş biçimlerini, 28 Haziran 2016 tarihinde Atatürk Havaalanı'nda gerçekleşen intihar saldırısı haberleri üzerinden incelemektir. Çalışmada, 28 Haziran 2016 tarihinde Atatürk Havaalanı'nda gerçekleştirilen intihar saldırısının, ana akım medyada yer alan ATV ve Show TV Ana Haber Bültenleri'nde haberleştirilmesi üzerine nicel anlatı analizi yöntemi uygulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İntihar saldırısı, medya ve toplum, korku kültürü, risk algısı, haber çerçeveleme.

AN ANALYSIS ON MEDIA COVERAGE OF SUICIDE ATTACKS

ABSTRACT

An important purpose of the suicide attacks against social peace and national and/or international security is also achieving to be visible in media as much as the results/effects of suicide actions. The fundamental problematic question of working from this perspective is the instrumentalization of media, which is seen as modern front, by the terrorist organizations through the news of suicide attacks to affect broad masses, (fear, intimidation, panic, polarization), to shape societal memory, to make its voice heard on a global scale. In this context, the fundamental thesis defended in the study is that the form and limitations of reporting the actions of suicide attacks in the media determine the shaping of perception of fear and risk in the collective memory. The purpose of the study based on the antagonism of state-terrorism is to examine the presentation formats of the news of suicide attacks in the main news bulletins through the news of suicide attacks realized in Atatürk Airport on June 28, 2016. By using the quantitative narrative analysis (QNA), how the suicide attack on 28 June 2016 in Ataturk Airport was reported in ATV and Show TV Main News bulletins in the mainstream media was examined in the study.

Keywords: Suicide attack, media and society, fear culture, risk perception, news framing

¹ Bu çalışmanın ortaya çıkmasında 2211a Doktora Burs Programıyla bizleri destekleyen TUBİTAK'a sonsuz teşekkürü bir borç biliriz.

² Arş. Gör. İstanbul Ticaret Üniversitesi İletişim Fakültesi, bcayci@ticaret.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-5945-8655

³ Arş. Gör. İstanbul Ticaret Üniversitesi İletişim Fakültesi, aekaragulle@ticaret.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-4082-8673

Giriş

Terör eylemlerinin ortak amacı; saldırdığı düzenin yönetim ilişkilerini ve toplumsal refahı derinden sarsmaktır. Bu amaçla terör örgütleri,ulusal veya uluslararası arenada dikkat çekmek, sesini uluslararası ölçekte duyurmak ve geniş kitleleri “korkutarak”toplumsal refahın ortadan kaldırılması için şiddet içerikli ölümcülsaldırıları düzenlemektedir (Schiller, 1993: 41-43). Böylelikle her terörist eylem, saldırdığı düzene ve/veya topluma karşı gücünü göstermektedir. Bu perspektiften hareketle, terörist eylemler aynı zamanda bir propaganda girişimidir. Terörist eylemler,saldırdığı egemenlik ilişkisini küçülterek, bu ilişki içerisinde yer alan sivil, asker veya bürokratik üyeleri korkutarak; kendi sempatanlarına karşı varlığını ve faaliyetlerini göstermektedir. Diğer ifadeyle terörist eylemler, sadece kriminal vakalar değildir. İrrasyonel davranış biçimi olarak terörün ve terörist saldırıların bir jeopolitiği ve eylemlere rehberlik eden inançlar dizisi bulunmaktadır. Terörün jeopolitiği içerisinde, aynı zamanda derin uluslararası siyasi ilişkileri ve konsorsiyumları da bulunmaktadır. Bu bağlamda; Türkiye'nin yer aldığıcoğrafya, özellikle intihar saldırılarının sıklıkla karşılaşıldığı bir bölge olarak,son yıllarda ulusal ve uluslararası basının dikkatini üzerine çekmektedir.

Medya, özellikle 11 Eylül Saldırısı'yla beraber, modern terörizmin yeni boyutlarını ortaya koymuştur. Milenyumun başında, Dünya Ticaret Merkezi'ne gerçekleştirilen iki intihar saldırısının an ve an aktarılması, yıkılan binaların milyarlarca insan tarafından eşzamanlı olarak izlenmesi, terörün yarattığı korku ve risk algısını küresel boyuta taşımıştır. Korku ve risk algının küresel ölçekte yayılmasında,öncelikli etki parametresi; medyanın yaşananları haberleştirme biçimidir (Schlesinger, 1994: 24). Özellikle televizyonun medya ekolojisindeki hâkim konumu, terörün ürettiği panik ve dehşet türünden korkuların topluma hızla yayılmasına neden olmaktadır (Postman ve Power, 1996: 68). Bu noktada medyanın intihar saldırılarıyla pratik düzeyde ilişkisi, liberal kuramın öğretisiyle yani “*yansıtma düzeyi*” ile sınırlı değildir. Medya, salt enformasyon aktarımıyla yetinmemekte, aynı zamanda terör edimlerinin her düzeyinde bilinçli veya bilinçsiz aktif roller de üstlenmektedir. Özellikle intihar saldırıları, yarattıkları dramatik etki nedeniyle televizyonlarda ve haber bültenlerinde sıklıkla yer almaktadır.

Bu çalışmada, ana akım medyada yer alan ATV ve Show TV Ana Haber Bültenleri'nin, Atatürk Havaalanı'nda gerçekleştirilen intihar saldırısını nasıl haberleştirdikleri üzerine, nicel anlatı analiz yöntemi kullanılmıştır. Devlet terör antagonizmasından hareketle çalışmanın amacı: İntihar saldırısı haberlerinin ana haber bültenlerinde sunuluş biçimlerini 28 Haziran 2016 tarihinde, Atatürk Havaalanı'nda gerçekleşen intihar saldırısı haberleri üzerinden incelenmektedir. Araştırmanın evrenini, 28 Haziran 2016 tarihinde "Atatürk Havaalanı'nda gerçekleşen intihar saldırısı" konulu haberler oluşturmaktadır. Bu evren içerisinde örneklem olarak seçilen ATV ve Show TV Ana Haber Bültenleri, rastlantısal olmayan örneklem türlerinden birisi olan amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında, reyting ölçümlenmeleri,örneklem oluşturulmasında belirleyici olmuştur. Çalışmanın referans süresi, araştırmanın örneklemine oluşturan iki haber kanalının ana haber bültenlerinde intihar saldırısı haberlerine yer verdiği günler ile sınırlandırılmıştır. Sınırlılık kapsamında, 29 Haziran 2016 ile 2 Temmuz 2016 tarihleri arası, araştırmanın referans süreleri olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde; medyada üretilen korku kültürü ve risk algısı literatür taramasıyla incelenmiştir. İkinci bölümde; intihar saldırısı haberlerinin nasıl haberleştirildiği üzerine argümantatif çalışma yapılmıştır. Çalışmanın amacı ortaya koyulduktan sonra, 28 Haziran 2016 tarihinde meydana gelen intihar saldırısının ATV ve Show TV Ana Haber Bültenleri'nde yer alış biçimleri, nicel anlatı analiz yöntemiyle incelenmiştir.

1. Medya ve Korku Kültürü

Korku, tüm canlılar için ortak bir duygu olarak, varoluştan itibaren değişmeden varlığını sürdüren; ama nedenleri çeşitlenerek artan bir hissiyattır. Korku, insanın rasyonel çıkarımlarına dayandığı gibi, akıl dışı durumlarda dahi insanın hissettiği bir duygudur. Bu nedenle korku, bilinmezlik kadar bilindiği halde, denetlenemeyen durumlar karşısında, insanın bilinçli ya da bilinçsiz olarak ürettiği tepkinin nedeni konumundadır. Freud'a göre; korku, insanın olağan dışı olarak kabul ettiği ve çıkarları ile ters giden durumlarda bir şey yapamamasına bağlı olarak gelişen tehlikenin işaretidir (Zulliger, 1998: 19-36), (Dönmez, 1998: 623). Freud, korku durumunu rasyonel akılla birleştirerek ikiye ayırmıştır. Böylelikle dışarıdan gelen, kaynağı belirli

bir tehlikenin neden olduğu korkuya “gerçek korku” adını vermektedir (Freedman vd., 2003: 78). Örneğin; televizyonda oğlunun eğitim gördüğü okulda rehine kriziniyaşandığı haberini alan annenin yaşadığı korku,tamimiyle nesnel kaygıların ürettiği gerçek bir korkudur. Gerçek korkunun karşısına Freud, “nevrotik kaygı” durumunu yerleştirmiştir (Freedman vd., 2003: 79-81). Duhm (2009: 13), nevrotik kaygıyı toplumsal korkular olarak adlandırmaktadır. Böylelikle, bu ayrım korku ve kaygı arasındaki ayrışmanın göstergesidir. Çünkü gerçek dışı kaygı, kaynağı belirli korkuların aksine bireyin veya toplumun zihin dünyasında, dışarıdan kazandığı enformasyonun, gözlemin ve tecrübenin sonucunda üretilen, aklın bir ürünüdür. Örneğin; gündelik yaşamda her gün terör haberlerinin hikâyeleştirilerek tüm detayları ile anlatılması, terör tehdidinin kent yaşamında olduğuna dair haberlerin sistematik şekilde tekrarlanması, şehirde yaşayan toplulukların nörotik kaygı taşımasına neden olmaktadır. Bu durumun güncelörneği; 28 Haziran 2016 tarihinde gerçekleştirilen Atatürk Havalimanı saldırısının hemen sonrasında, Adana’da 1 Temmuz 2016’da Cuma namazı esnasında halkın camideki kişiyi intihar bombacısı zannederek linç etme girişimidir (Habertürk, 2016). Ardı ardına gerçekleşen olaylar göstermektedir ki, insanlar medya iletilerinin etkisi altında, kent hayatında her saniye yaşanabilecek terör saldırısının kaygısıyla yaşamlarını devam ettirmektedir. İnal’a (2009: 24) göre; XXI. yüzyılda, terör örgütlerinin yaydığı korku, tehdit ve muhtemel riskler, medya iletileri ve iletişim teknolojileri aracılığıyla ulusal ve uluslararası ölçekte tekrarlanmaktadır. Bu noktada terör, medyanın kamuoyunu bilgilendirme özgürlüğü üzerinden yeni olası riskler üretmekte, böylelikle gündelik hayatı sekteye uğratmaktadır (Norris vd., 2003: 3-4). Bu noktada terörle mücadelede, en az siyasi otorite kadar, haber medyasında önemli görevlerin düştüğünü göstermektedir.

Kaygı kavramı, beklentinin ya da olası durumun öncesinde gelişen insani bir durumdur. Beklenti hali, olası kötü durumun gerçekleşmesiyle ilgili şüphe içermektedir. Herhangi bir şüphenin oluşması içinde, dışarıdan edinilen bilgiyle, ya da deneyimlenen durumla sahip olunan bilginin mantıklı bir bütünlük oluşturması gerekmektedir (Rachman, 1998: 119). Öyle ki, şüphenin kaygı durumuna geçmesinde, dışarıdan kazanılan bilginin niteliği belirleyici olmaktadır. Günümüzde algı, dünyamızı şekillendiren öncelikli araç halini alan iletişim ortamlarının

dijitalleşmesiyle, zaman ve mekân bütünlüğünün iletişim sürecinde bozulması bireyin ve toplumsal hafızanın şekillenmesinde belirleyici olmaktadır. Etki alanı her geçen gün genişleyen medya, izleyiciye sunduğu iletilerle, korku veya kaygı üretebilmektedir. Korku ve kaygı, insan davranışlarını belirleyen önemli duygular olduğu için, bireysel ve toplumsal hayatı olumsuz yönde etkilemekte, kolektif davranışı biçimlendirmektedir.

Dijital çağda toplumsal veya bireysel kaygı üretimi arasında, negatif yönde bir ivmelenme söz konusudur. Bu nedenle kaygının ve korkunun ürettiği öncelikli davranış, korunma ve kaçma düşüncesidir. Bunun nedeni; korkuların temelde kişisel deneyimlerle biçimlendirilmesidir (Furedi, 2001: 8). Günümüzdeyse tecrübe edilen korkuların büyük bir kısmı kişisel deneyimlerden kaynaklanmamaktadır. Örneğin; terör korkusu gibi bir takım korkular toplum içerisindeki çatışmalardan kaynaklanmaktadır (Corey, 2004: 2). Bahse konu durumların, bireyle çoğu zaman organik bağı bulunmamaktadır. Buna rağmen, anlam dünyasını şekillendiren medya aracılığıyla dağıtılan iletiler ve bu iletilerin çerçevesi biçimleri, sunuluş biçimleri, teknik müdahaleleri, sonuç itibarıyla korku ve kaygının insanlar tarafından içselleştirilmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu durum toplumsal yapıda ortaya çıkan bireyin – bireye ya da bireyin topluma karşı duyduğu “güven” sorunsalıyla ilişkilidir.

Fukuyama’ya (2015: 41) göre; güven, ortak normları temel alan ve sistemli olarak gerçekleşen dürüst davranışların sergilendiği topluluklarda, bireyin diğer üyelere yönelik ürettiği beklentidir. Tilly (2011: 251) ise; güven duygusunun, insanın toplulukçu ya da bireysel olarak gözlemlediği tüm davranış biçimlerinin ürettiği riskin sonucuna değer biçerek oluştuğunu söylemektedir. Bu bağlamda risk ile güven kavramları iç içe geçmiştir (Giddens, 2000: 48). Bu diyalektik yapı içerisinde risk ve güven birbirini sürekli denetlemektedir. Örneğin; toplumda bir kuruma duyulan güven azaldığında, olası riskler artmaktadır. Bu durum korku kültürünün toplumları depresif hale getirmesine neden olmaktadır. Kuş gribi haberlerinde, hastalığın küresel bir salgına dönüştüğü ve milyonlarca insanı etkileyebileceğine yönelik üretilen haberler, riskleri ve tehlikeleri sürekli abartan bir medya anlayışıyla karşı karşıya kaldığımızı göstermiştir. Bu süreçte, korku toplumda yaygınlaştıkça, bu duruma neden olan dinamikler abartılmakta, sorunun çözümleri göz ardı edilebilmektedir. Medya, çoğu

zaman sadece olayın sansasyonel boyutlarına odaklanarak reyting kaygısıyla gelişen bir habercilik refleksi sergileyebilmektedir. Böylelikle, toplumsal yapı içerisinde kaygı ve/veya korku duygusu yükseldikçe güven duygusu azalmaktadır. Bu durumun sonucu olarak, olası risklerin yükselmesi, bireyin kendisini risk toplumu içerisinde yaşadığı hissine kapılmasına neden olmaktadır. Bu noktada, bireyin risk altında olduğuna karar vermesinin nedeni; medya aracılığıyla yayılan enformasyonun gerçeklik/hakikat ile olan ilişkisidir. Özellikle yeni dijital çağda, medyanın enformasyon akışındaki merkezi rolü yaşam dünyalarını şekillendirmektedir. Böylelikle, toplumsal yapı içerisinde medya dolayımı ortaya çıkan güvensizlik hali, var olan risk algısının coğrafi sınırlarını silikleştirmektedir. Son kertede, korku ikliminin ürettiği atmosfer, küresel boyutta hissedilmektedir. Terör, güvenlik, ve iktisadi faaliyetlerde toplumların zihin dünyasında determinist etkiye sahip olan medya ve onun dijital uzantıları toplumsal hafızayı sınıfsal ayırım gözetmeksizin şekillendirmektedir. Beck'e (2006: 23-24) göre; risk toplumu, sınıflı toplum yapısını bertaraf etmektedir. Çoğunluğu etkisi altına alan risk, insanları olası tehlikeler karşısında eşit konuma indirgemektedir. Örneğin; yaşanan terör eylemi veya olası intihar saldırısı tehlikesi, herkes için ölümcül risk haline dönüşmektedir.

Beck (2006: 46), asıl risk bilincinin, bugüne değil geleceğe ait olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle risk, var olan tehlikelere dayalı süreç olduğu gibi küresel ya da bölgesel olarak üretilen stratejik güç konumundadır. Risk olgusunun üretilmesinde ise medya biriciktir. Çünkü medya, rızanın üretilmesi sürecinde olduğu gibi tüm teknik müdahaleleriyle gerçeği yapı bozumuna uğratma yeteneğine sahiptir. Giddens (2000: 46) bu durumu "imal edilmiş risk" olarak tanımlamaktadır. İmal edilmiş risk olgusu, korku, kaygı ve güvensizlik üzerinden türetilmektedir. İktisadi faaliyetler için üretildiği gibi, siyasal ve hatta devletler üstü amaçlar doğrultusunda risk, uluslararası güç politikalarının toplum üzerindeki aracı konumundadır. Bu nedenle, sıklıkla medya tarafından imal edilen risk olgusu genellikle küresel çıkarların tahakkümü altındadır.

2. Televizyonda İntihar Saldırılarının Haberleştirilmesi

İdeolojik eğilimleri yüksek topluluklar içerisindeki gruplar, örtük ya da net bir şekilde üyelerini baskı altına alarak kendilerini öldürmelerini istemekte veya

emretmektedir. Böylesine bir özveriyi nedenselleştirirken de, toplumun ya da grubun rasyonel amaçları ön plana çıkartılmaktadır. Eğer kişi bu yükümlülüğü gerçekleştiremezse, bu durumda şerefini ve inancını yitireceğine inanmaktadır. Bu sebeple kişi topluluğun ve/veya üyesi olduğu grubun saygısını kazanmak adına yaşamına son vermektedir (Durkheim, 2002: 248-249).

İntihar saldırıları, gündelik hayatta terör korkusunu hissettirmek, ulusal veya uluslararası medyanın dikkatini çekmek, medyada daha uzun süre yer almak ve maddi ya da manevimaksimum tahribata sebep olmak gibi nedenlerden ötürü terör örgütlerinin son zamanlarda sıklıkla başvurduğu eylem türüdür. Türkiye’de 2015’ten bu yana DAESH ve PKK terör örgütleri, sıklıkla şehirlerde gerçekleştirilen intihar saldırılarını tercih etmektedir. Bu noktada gazete, televizyon ve radyonun yanı sıra dijital iletişimin haber üretim ve dağıtım sürecine eklenmesiyle farklı boyutlar kazanan haber içeriklerinin terör propagandasına bilinçsizce alet olmadan kitlelere ulaştırılması yeni dijital çağın önemli bir sorunsaldır. Bu sorunsalın merkezinde, haber içeriklerinin kolektif bilinci ve ulusal/uluslararası güvenliğietkilemesi yer almaktadır. Yapısal fonksiyonel yaklaşımla konuyu ele aldığımızda toplum: Parsons (1967), Spencer (2013) ve Durkheim (2003) gibi sosyologların tanımlamalarıyla canlı bir organizma şeklindedir. Değişimin sürekliliği içerisinde toplumu oluşturan ve şekillendiren kurumlar arasında mutlak bir etkileşim söz konusudur. Bu nedenle medya iletileriyle toplumun yaşam dünyası arasında mutlak bir denge söz konusudur. Bir alt sistem olarak medyada sunulan içeriklerin nitelikleri, toplumun intihar saldırılarına karşı tutumunu, korku ve risk algısını belirlemektedir. Bu bağlamda eğer medya, terör eylemlerinin haberleştirilmesinde ulusal veya uluslararası çıkarları ve güvenliği gözetmez ya da reyting kaygısı ve sansasyonel habercilik adına teröre bilinçsiz şekilde alet olursa, medya disfonksiyonel/bozuk fonksiyonel yapı haline gelmektedir. Bu bağlamda, medyanın toplumsal sorumluluğu ön plana çıkmaktadır.

Medya ve terör ilişkisi içerisinde yer alan aktörler; devlet, kamuoyu, terör örgütleri ve medya şeklindedir. Terör örgütleri, kamuoyu ve devleti direk olarak hedefine almaktadır. Bu noktada medya, toplumu bilgilendirme rolünü üstlenirken; aynı zamanda mesleki ve etik sorumlulukları da beraberinde gelmektedir. Medya, toplumun huzur ve bütünlüğüne karşı tehdit oluşturan sorunları haberleştirirken;

hassas davranması, haberlerde özenli dil kullanması ve terörün amacına hizmet edebilecek her türlü yayından kaçınması gerekmektedir. Özellikle saldırıların ilk saatlerinde, kaynağı ve doğruluğu kanıtlanmamış bilgileri verirken; habercilik reflekslerinin, habercilik etiğiyle bir arada hareket etmesi kamusal çıkarların korunması noktasında oldukça önemlidir. Ancak, medyanın bu merkezi önemine rağmen “reyting kaygısı” ve haberi ilk duyurma arzusuyla hareket edilmesi terör eylemlerinin toplumsal etkisini arttırmaktadır (Şeker ve Şeker, 2009: 70). Örneğin; yüzyılın başında, Amerika’da İkiz Kulelere gerçekleştirilen intihar saldırılarının başta Amerikan medyası olmak üzere, hikayeleştirilerek bilinçli bir şekilde yeniden üretimi, terör-İslam ilişkisinin tartışılmasını beraberinde getirmiştir. Bu bilinçli yönlendirme, başta Amerikan medyası olmak üzere, haberin her türlü ayrıntısının medyada yer alması; intihar saldırılarının bilinçsizce terör örgütünün küresel ölçekte propagandasına dönüşmesine neden olurken; toplumun terör algısı yeni bir boyut kazanmıştır. Bu durum medya aracılığıyla terör riskinin ve bu durumun ürettiği korkunun şehirlere indirildiğinin somut göstergesidir.

Jeff Lewis (2005: 24), terörün ağ toplumunda bir iletişimsel eyleme dönüştüğünü ifade etmektedir. Bu bağlamda, terör örgütleri özellikle kitlesel boyut kazanmak, gündelik hayatın içerisine girmek, sosyal hayatı bloke etmek ve en önemlisi medyada daha sık ve uzun süreler yer almak adına son yıllarda intihar saldırılarını tercih etmektedir. Terör kaynaklı intihar saldırılarının dört temel karakteristiği vardır (Fidan, 2004: 59). Bunlar:

1. Küresel ve/veya yerel boyutta korku iklimi tasarlamak
2. Askeri hedeflerin yerine daha geniş kitleleri hedef alarak; korku ikliminin etkisini arttırmak
3. Sivillerin dâhil edildiği eylemler düzenleyerek; terörü siyasal ve askeri alanın dışarısına çıkartarak sivilleşirmek
4. Hükümetin, toplumun ve sosyal grupların politikalarını etkilemek

Meydana gelen intihar saldırıları, medyada yer almaya başladığı andan itibaren terör, sembolik bir eyleme de dönüşmektedir (Akçay ve Çelenay, 2012: 195). Tarihsel öğreti, terörist edimlerin ve özellikle de intihar saldırılarının toplumsal hafızanın içerisinde kendisine yer açmak adına sembolik değeri yüksek yerleri

hedeflediğini göstermektedir. Atatürk Havaalanı, Sultan Ahmet Meydanı ve Beşiktaş Stadı gibi mekânlar, sembolik anlama sahiptir. Bu bağlamda sembolik anlama sahip mekânlarda düzenlenen eylemler, toplumsal hafızada yer edici ve mekânla birlikte her zaman hatırlanacağı için terör örgütleri tarafından özellikle hedef alınmaktadır.

Habercilikte nesnellik, arzu edilen bir tutumdur (Bennet, 1988: 287). Ancak; medya terör ilişkisi, medyanın etik değerlendirmede en çok zorlandığı konular içerisinde ilk sırada yer almaktadır. Bir tarafta demokratik toplumların harcı olan, halkın haber alma özgürlüğü, diğer tarafta ise; terörün tabana yaymak istediği korku ve gerilim ikilemi içerisinde etik değerlere bağlı bir habercilik anlayışının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu noktada medya, teröristlerin amaçlarına ve yönlendirmelerine alet olmadan halkı bilgilendirmeli ve bilinçlendirmelidir (Avşar, 2017: 126-127). Bu noktada kullanılan görsellerden üretilen haber diline kadar çok boyutlu bir yapı habercilik etiği içerisinde özenle düzenlenmesi gerekmektedir. Çünkü görüntüler ve ifadeler, Chomsky'nin (1993:121) ifade ettiği gibi bilgi vermenin ötesine geçmektedir. Bu nedenle terör olaylarını haberleştirirken görsellerden, haber metinlerine kadar tüm süreçlerin farklı amaçlara hizmet etme olasılığı daima bulunmaktadır (Değer, 2017: 105). Özellikle terör olayları ve intihar saldırıları gibi kriz anlarında öncelikle toplumu bilgilendirici haberlerin hazırlanmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım terörün amaçlarını sekteye uğratacağı gibi, kamuoyunun bilinçlenmesi noktasında önem arz etmektedir (İnceoğlu, 2000: 348). Bilhassa, intihar saldırıları gibi toplumu psikolojik travmaya sürükleyen olağanüstü durumlarda, habercilerin basın etiğine uygun şekilde hareket etmesi gerekmektedir. Özellikle, intihar saldırılarının beklenmedik bir anda gerçekleşmesi ve sonrasında topluma ivedilikle ulaştırılma arzusu medyanın haber üretim sürecindeki rutin işleyişinin dışında çıkmasına neden olmaktadır. Bu durum, sistemli bir yayın akışının gerçekleşmesine engel olurken; bu süreçte topluma servis edilen görüntüler, kanıtlanmamış bilgiler ve kişisel yorumlar, terör örgütlerinin medyayı araçsallaştırarak; görünür olmayı başarmasına ve saldırının dolaylı etkilerini arttırmasına neden olmaktadır. Bu yayınların veya paylaşılan enformasyonun uluslararası kuruluşlar tarafından da kullanılma ihtimaliyse, her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Bu noktada konuyla ilgili haber içeriklerinin şiddete

özendirmeden; insan ve toplum üzerindeki tahrip edici etkilerini direk vermedensunulması gerekmektedir. Kaos ve krize neden olacak gerçek dışı bilgilendirmenin yapılmaması, olay yerine giden muhabirlerin süreyi doldurmak adına olayı tekrar tekrar anlatmasının önlenmesi gerekmektedir. Özü itibariyle terörist eylemlerle ilgili haberler, gazetecilik etiğine uygun şekilde verilirken, bu eylemlerin medyada suç ve sapma⁴ olarak gösterilmesi gerekmektedir. Avşar'ın (2017: 123) ifade ettiği gibi: Demokratik toplumlarda, terör saldırılarını konu alan haberler kamuoyunun bilgi alma hakkı çerçevesinde verilmesi gerekmektedir. Bu noktada haberleri vermemek medyanın kendi dinamiklerine ve demokratik sistemin işleyişine engel olmaktadır. Çözüm ise; terör olaylarını haberleştirirken; etik değerlere bağlı, ulusal veya uluslararası çıkarları göz ardı etmeyen sorumlu bir habercilik anlayışıdır.

Son kertede, yeni iletişim teknolojileri ve dijitalleşmeyle birlikte, içinde bulunduğumuz dönem gösteri çağıdır. Hakikatin imaja yenik düştüğü ve enformasyon bombardımanıyla birlikte insanların tepkisizleştiği, hafızanın içerisinde boşaldığı ve muhakeme yeteneğinin azaldığı bir dönemin içerisindeyiz (Postman, 2016: 28). Kitleler şiddet ve kaosun hâkim olduğu görüntüler aracılığı ile imaj bombardımanına tutulmaktadır. Bunun sonucunda da şiddet ve terör sahnesi zaman içerisinde kanıksanmaya başlamaktadır (Yücedoğan, 2002: 111). Bu perspektiften hareketle terörsaldırılarıyla ilgili medyada sunulan içerik bireyin zihnini ve duygularını etkilemektedir. Medya aracılığıyla kitlesel etki düzeyine yükselen intihar saldırıları, kolektif korkunun ve belirsizliğin oluşmasına neden olmaktadır. Medya, söz konusu saldırıların spekülasyonlar ile büyümesine; korku ve kaygının gündelik hayata yerleşmesine neden olabileceği gibi sürekli tekrarlarla sıradanlaşmasına ve diğer medya içerikleri gibi anlık tüketilir olmasına da sebep olmaktadır. Medyada haberleştirilen intihar saldırılarının çerçevesizliği, toplumduyarlı ya da duyarsız hale getirmektedir. Bu durum toplumsal bir reaksiyon olarak bilinçsizce teröre hizmet edebilmektedir. Örneğin; terör eylemlerinin yüzeysel hale getirilmesi, sürekli aynı iletilerin medyada tekrarlanması toplumu aşırı duyarsız hale getirmektedir. Korku ikliminin verdiği huzursuzluk, güvensizlik, üretilen kaos ve kriz ortamı toplumda huzur

⁴Angenent ve de Man'ın tanımıyla sapma davranışı “*geleneksel kural ve adetler bakımından istenmeyen ve kabul edilmeyen faaliyetler*”dir (1996: 2).

ve refahın yıkımı olarak nitelendirilirken; aşırı duyarsızlık ise toplumsal hafızanın şekillenmesinde, ulus bilincinin yitirilmesinde belirleyici olmaktadır.

3. Araştırmanın Metodolojisi

3.1 Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, ana haber bültenlerinde yer alan intihar saldırısı haberlerinin sunuluş biçimiyle ilgili durum tespiti yapması açısından önem arz etmektedir. Devletlerör antagonizmasından hareketle çalışmanın amacı; intihar saldırısı haberlerinin, ana haber bültenlerinde sunuluş biçimlerini 28 Haziran 2016 tarihinde, Atatürk Havaalanı'nda gerçekleşen intihar saldırısı haberleri üzerinden incelemektir. Çalışma, ana akım medyada yer alan, ATV ve Show TV Ana Haber Bültenleri'nde, 28 Haziran 2016 tarihinde, Atatürk Havaalanı'nda gerçekleştirilen intihar saldırısını nasıl haberleştirildiği üzerine nicel anlatı analizi yöntemi kullanılarak tespit edilecektir.

3.2 Araştırmanın Yöntemi (Evren, Örneklem ve Sınırlılıklar)

Araştırmanın evrenini, 28 Haziran 2016 tarihinde “Atatürk Havaalanı'nda gerçekleştirilen intihar saldırısı” konulu haberler oluşturmaktadır. Bu evren içerisinden örneklem olarak belirlenen, ATV ve Show TV Ana Haber Bültenleri'nde yer alan konuyla ilgili haberlerdir. Çalışmanın örnekleme; rastlantısal olmayan örneklem türlerinden birisi olan, amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Evrenin temsil kabiliyetini arttırmak için araştırma kapsamında reyting ölçümlenmeleri, örneklemin oluşturulmasında belirleyici olmuştur. Örnekleme dâhil edilen her iki kanalın sahiplik yapısı, ideolojisi gibi ekonomik ve siyasi etki parametreleri örneklem seçilirken değerlendirilmeye alınmamıştır. Çalışmanın sınıflandırma sistemi oluşturulurken, örnekleme oluşturan haberlerin tamamı dikkatlice incelenmiştir. Ortak alanlar tespit edilmiş, çalışma sınıflandırılmıştır. Çalışmada iki temel kategori kullanılmıştır. Bunlar; “haber konusundan kaynaklanan sorunlar” ve “görüntüden kaynaklanan sorunlar” şeklindedir.

Çalışmanın referans süresi, araştırmanın örneklemini oluşturan iki haber kanalının, ana haber bültenlerinde intihar saldırısı haberlerine yer verdiği günler ile

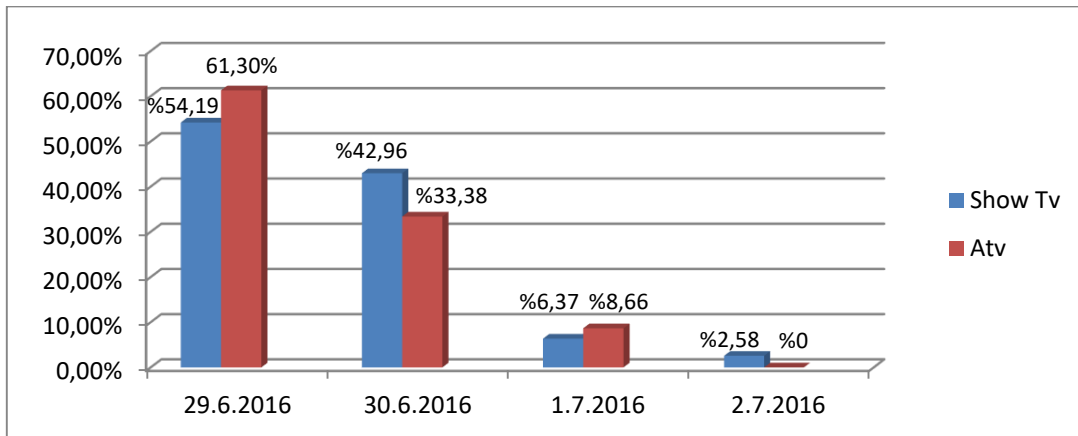
sınırlandırılmıştır. Sınırlılık kapsamında 29 Haziran 2016 ile 2 Temmuz 2016 tarihleri arası araştırmanın referans süreleri olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın sonuçlarını, niceliksel veriler ışığında ortaya koymak için nicel anlatı analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu noktada haber metinlerinin, muhabirlerin ve/veya spikerlerin söylemleri araştırmaya dâhil edilmemiş olup; eleştirel söylem analizi yöntemi araştırmanın hiçbir safhasında kullanılmamıştır. Öncelikli olarak araştırmanın ana kütesinin haber kanallarında kaç gün süreyle haberleştirildiği tespit edilmiştir. Ardından, araştırmayla ilgili haberlerin ana haber bülteninde ne kadarlık bir zaman dilimi kapladığı tespit edilmiştir. Sonrasında, araştırmaya konu olan intihar saldırısının haber konuları içeriklerine göre belirlenmiştir. Saldırının neden olduğu acı verici görüntülerin ne şekilde verildiği incelenecektir. Ardından olayın şokunu yaşayan insanların haberlerde ne sıklıkla aktarıldığı incelenecektir. Araştırma kapsamında, olayın şokunu yaşayan insanların görüntüleriyle birlikte kaos ve panik görüntülerin yinelenme sıklığı incelenecektir.

3.3. Bulgular

28 Haziran 2016 tarihinde, Atatürk Havaalanı'nda gerçekleştirilen intihar saldırısı, Show TV Ana Haber Bülteninde toplamda dört gün; ATV Ana Haber Bülteni'nde ise; üç gün süreyle haberleştirilmiştir.

Şekil1: Gün Bazında, Her İki Haber Bülteninde Yayınlanan İntihar Saldırısıyla İlgili Haberlerin Yüzdesi

Şekil 1'deki verilere göre; her iki haber bülteni de, ilk iki günsaldırısı konu olan haberlere yayınlarında uzun süreler ayırmıştır. Olayın ertesi günü (29.06.2016)

iki haber kanalı da toplam yayın sürelerinin yarısından fazlasını araştırmanın ana kütlesini oluşturan, intihar saldırısını konu alan haberlere ayırmıştır. ATV Haber toplam sürenin %61,30'luk kısmını, Show Haber ise %54,19'luk kısmını Atatürk Havalimanı'nda gerçekleşen intihar saldırısını konu alan haberlere ayırmıştır. 02.07.2016 tarihine kadar ki süreçte, her iki haber kanalı da saldırıya ayırdıkları süreleri her geçen gün azaltmıştır. Dört günün sonunda yani 02. 07. 2016 tarihindeyse saldırı her iki haber kanalının da gündeminden tamimiyle kalkmıştır. ATV Haber 02.07.2016 tarihinde konuya yayın akışında hiç süre ayırmazken; Show Haber ise toplam sürenin %2,58'lik kısmını saldırıyla ilgili haberlere ayırmıştır.Şekil 1'deki sayısal veriler göstermektedir ki: Türkiye'nin gündemi iki gün içerisinde değişmiştir. İki haber kanalı da ikinci günün sonunda konuyla ilgili haberleri gündemlerinden kaldırmaya başlamıştır. Bu tablo aynı zamanda Türkiye'de gündemin ne kadar hızlı bir şekilde değiştiğini sayısal veriler ışığında açıkça oraya koymaktadır.

Atatürk Havalimanında gerçekleştirilen intihar saldırısı haberleri, Show TV Ana Haber Bülteni'nde dört gün süreyle haberleştirilmiştir.

Tablo 1: Show TV Ana Haber Bülteninde Saldırının Gün Bazında Haberleştirilme Süreleri

Tarih	Televizyon Kanalı	İntihar Saldırısının Toplam Haberleştirilme Süresi	Ana Haberin Toplam Süresi	İntihar Saldırısı Haberlerinin Yüzdesi
29. 06. 2016	Show TV Ana Haber Bülteni	34dk 53sn	64dk 22sn	%54,19
30.06.2016	Show TV Ana Haber Bülteni	29dk 42sn	69dk 08sn	%42,96
01.07.2016	Show TV Ana Haber Bülteni	3dk 30sn	54dk 53sn	%6,37
02.07.2016	Show TV Ana Haber Bülteni	1dk 23sn	53dk 25sn	%2,58

Tablo 1'deki verilere göre;saldırının ertesi günü Show TV Ana Haber Bülteni, toplam haber süresinin yarısını (%54,19) intihar saldırısı haberlerine ayırdığı tespit edilmektedir. İlerleyen günlerde kademeli olarak saldırıyla ilgili haberlerin süresi azalmıştır. 1 ve 2 Temmuz tarihlerindeyse, saldırıyı konu alan haberlerin süresi %6'nın aşağısına düştüğü tespit edilmiştir. Saldırının ertesi günü, ana akım medyada yer alan Show TV Ana Haber Bülteni'ndetoplam süresinin yarısından fazlasınınintihar

saldırısını konu alan haberlere ayırması, medyanın terörist gruplar için ne kadar önemli olduğu gerçeğini sayısal verilerle ortaya koymaktadır. Ayrıca terör örgütlerinin, medya merkezli terörizm anlayışını benimsedikleri açıktır. Bu noktada medya merkezli terörizm (mediaoriented terrorism) kavramı, terörist gruplarının medyanın ilgisini çekecek şekilde düzenledikleri eylemleri tanımlamaktadır (Martin, 2006: 34). Birçok uzmanda terörist grupların, modern cephe olarak medyayı gördüklerini, araçsallaştırdıklarını ve terörizmin medya merkezli olarak geliştiği konusunda uzlaşmaktadır (Peresin, 2007: 7). Özellikle ilk iki günde, saldırıyı konu alan haberlere uzun süreler ayrılması, haber içeriklerinin toplum üzerindeki etki olasılığını arttırmaktadır. Bu nedenle ilk günlerde yayınlanan haberlerdeki söylemler kadar, görüntüler de toplumsal belleğin şekillenmesi noktasında önem arz etmektedir.

Tablo 2: ATV Ana Haber Bülteninde Saldırının Gün Bazında Haberleştirilme Süreleri

Tarih	Televizyon Kanalı	İntihar Saldırısının Toplam Haberleştirilme Süresi	Ana Haberinin Toplam Süresi	İntihar Saldırısı Haberlerinin Yüzdesi
29.06.2016	ATV TV Ana Haber Bülteni	39dk 11sn	63dk 55sn	%61,30
30.06.2016	ATV TV Ana Haber Bülteni	14dk 45sn	44dk 11sn	%33,38
01.07.2016	ATV TV Ana Haber Bülteni	3dk 49sn	44dk 02sn	%8,66

Atatürk Havalimanı'nda gerçekleşen intihar saldırısı haberleri, ATV Ana Haber'de üç gün süreyle haberleştirilmiştir. Tablo 2'de ki verilere göre; saldırının ertesi günü ATV Ana Haber, toplam haber süresinin %61,30'luk kısmını çalışmanın ana kütlesini oluşturan intihar saldırısını konu alan haberlere ayırmıştır. Tablo 1'deki Show Ana Haber'e ait veriyle Tablo 2'deki veri karşılaştırıldığında iki ana haber bülteni de konuya uzun süreler ayırdığı ve yayın akışlarının gündemine intihar saldırısını konu alan haberleri yerleştirdikleri tespit edilmiştir. Ertesi gün, konuyla ilgili haberlerin, kapladığı süre azalmış (%33,38); 2 Temmuz günü itibariyle de gündem tamamıyla değişmiştir.

Atatürk Havaalanı'nda gerçekleştirilen intihar saldırısının ana haber bültenlerinde geniş süreler yer alması, yayınlanan görüntülerin niteliğini önemli hale getirmektedir. Özellikle terörist saldırılarının oluşturduğu olumsuz sonuçların tüm

açıklığı ile yayınlanması: toplumsal yapıda psikolojik travmaların yaşanmasına, korku kültürünün gündelik yaşamda hissedilmesine ve toplumsal risk algısının artmasına neden olabilmektedir.

Tablo 3: Haberlerde Kullanılan Tekrar, Korku ve Şiddet Unsurlarının Dağılımı

Haber Bülteni	Tekrar görüntülerin yer aldığı haber sayısı	%	Korku ve şiddet içerikli görüntülerin yer aldığı haber sayısı	%	Toplam incelenen haber sayısı
Show Haber	7	%28	11	%44	25
ATV Haber	3	%17,64	7	%41,17	17

Televizyon haberciliğinin belirleyici ayrıcalığı, görüntüye olan bağlılığıdır. Bu bağlılık televizyonu ayrıcalıklı bir hale getirmektedir. Aynı zamanda bu durum habercilik anlamında bir dizi sorumluluklarda yüklemektedir. Haberde sunulan görüntüler, izleyiciyi üzerindeki etkisini arttırması bakımından yazılı ve sözlü metinden daha etkilidir. Bu nedenle haberde kullanılan görüntülerin nitelikleri, izleyicinin duyu ve anlam dünyasını etkilemektedir. Bu perspektiften hareketle haberlerde çok sayıda panik, kargaşa, şiddet, yaralı, kaçışan vatandaş ve benzeri görüntülerin tekrar edilmesi izleyiciyi olumsuz yönde etkilemektedir. Araştırma kapsamında iki haber bülteninde terörist saldırıyla ilgili toplam kırk iki haber incelenmiştir. Show Haber’de tekrar görüntülerinin yer aldığı haber sayısı yediyken (%28); ATV Haber’de bu sayı üçtür (%17,64). Korku ve şiddet içerikli görüntülerin yer aldığı haber sayısı Show Haber’de on birken (%44) iken; bu sayı ATV Haber’de yedidir (%41,17). Tablo-3’deki verilere göre; ATV Haber, Show Haber’e göre korku ve şiddet içerikli görüntüler ile tekrar eden görüntü yayın akışı içerisinde daha az yer verdiği tespit edilmiştir.

Tablo 4: Konularına Göre Haber İçerikleri

Haberlerin Konuları	ATV	%	Show	%
Terör Mağdurları ve Yakınlarıyla İlgili Haberler	4	%23,52	6	%24
Siyasilerin Saldırıya Yönelik Mesajları	2	%11,76	4	%16
Yabancı Ülkelerden Gelen Destek Mesajları	2	%11,76	2	%8
Canlı Bağlantı	1	%5,88	2	%8
Görgü Tanıkları İfadeleri	1	%5,88	1	%4
İntihar Saldırısının Nasıl Gerçekleştiğini Konu Alan Haberler	7	%41,17	10	%40
Toplam	17	100	25	100

Haber içeriklerine bakıldığında; her iki haber kanalı da “İntihar saldırısının nasıl gerçekleştiğini” konu alan haberlere, bültenlerinde büyük oranda (ATV Haber%41,17, Show Haber %40) yer verdiği görülmektedir. Ardından, “Terör mağdurları ve yakınlarıyla ilgili” haberler ATV Haber’de %23,52, Show Haber’de %24 oranında yer bulmuştur. Siyasilerin saldırıya yönelik mesajlarını konu alan haberler ATV Haber’de %11,76, Show Haber’de %16 oranında yer bulmuştur. Yabancı ülkelerden gelen destek mesajlarını konu alan haberler, ATV Haber’de %11,76, Show Haber’de % 8 oranında yer bulmuştur. Her iki haber kanalı da saldırı sonrasında canlı bağlantılar gerçekleştirerek son dakika bilgilerini paylaşmışlardır.

Tablo 5: 29 Haziran 2016 Tarihli Show Ana Haber'de Saldırıyla İlgili Haberlerin Konu Başlıkları ve Süreleri

Haberin Yayın Sırası	Tarih	Televizyon Kanalı	Haberin Konusu	Haberin Süresi
1	29. 06. 2016	SHOW TV Ana Haber Bülteni	Saldırının Özeti	43sn
2	29. 06. 2016	SHOW TV Ana Haber Bülteni	Adli Tıp ve Hastane Önünden Canlı Bağlantı	38sn
3	29. 06. 2016	SHOW TV Ana Haber Bülteni	Olay Yeri Görüntüleri ve Görgü Tanıkları İfadeleri	6dk 44sn
4	29. 06. 2016	SHOW TV Ana Haber Bülteni	Canlı Bombaların Katliam Yolculuğu	2dk 40sn
5	29. 06. 2016	SHOW TV Ana Haber Bülteni	Olayın Kahramanları	2dk 9sn
6	29. 06. 2016	SHOW TV Ana Haber Bülteni	Hastane Bahçesinden Canlı Bağlantı	2dk 4sn
7	29. 06. 2016	SHOW TV Ana Haber Bülteni	İntihar Saldırısının Özeti	3dk 54sn
8	29. 06. 2016	Show TV Ana Haber Bülteni	Yaralı Yakınları Birbirlerine Girdi	2dk 17sn
9	29. 06. 2016	Show TV Ana Haber Bülteni	Canlı Bombanın Çaldığı Hayatlar	21sn
10	29. 06. 2016	Show TV Ana Haber Bülteni	Adli Tıp Önü Canlı Bağlantı	3dk 36sn
11	29. 06. 2016	Show TV Ana Haber Bülteni	Saldırıda Yaşamını Kaybeden Vatandaşların Geride Bıraktığı Hayatlar	3dk 30sn
12	29. 06. 2016	Show TV Ana Haber Bülteni	Beştepe'de Terör Zirvesi	3dk 40sn
13	29. 06. 2016	Show TV Ana Haber Bülteni	Dünya Bizimle Birlikte Ağladı	2dk 17sn

Tablo 5’de olayın ertesi günü, Show TV Ana Haber Bülteni’nde terörist saldırıyla ilgili haberlerin ayrıntılı bir şekilde kategorize edildiği görülmektedir. Saldırının ayrıntılı bir şekilde kategorize edilmesi, toplumun bilgilenebilmesi noktasında doğru bir yaklaşımdır. Bu noktada, “Saldırıda hayatını kaybeden vatandaşlarımızın aileleri”, “Saldırıda yaşamını kaybeden vatandaşlarımızın hayat hikâyeleri” ve “Yaralı yakınları birbirine girdi” başlıklı haberler hem konusu, hem de yayın sürecinde kullanılan görüntüleri itibarıyla, titizlikle ve ayrıntılı şekilde hazırlanması gerekmektedir. Çünkü terör örgütleri, hedef aldıkları toplumların zihinlerinde ve psikolojilerinde yılma, panik korku gibi bir takım yıkıcı duyguları harekete geçirmek istemektedir (Avşar, 2002: 27). Özellikle yaşanan acının kamuya aktarımı, terörün

yaratmak istediği korku ikliminin oluşmasında önemli bir faktördür. Terör örgütlerinin intihar saldırılarıyla birlikte hedefledikleri öncelikli olarak toplumsal huzursuzluğun ve korkunun gündelik hayata indirgenmesidir. Bu bağlamda saldırıda yaşamını yitiren vatandaşların yakınlarının yaşadığı üzüntü ve kederin uzun süreli haberleştirilmesi saldırının halk üzerindeki psikolojik etkilerini arttırabilmektedir.

Şekil 2: Saldırıya Maruz Kalan Bir Personelin Yaşadığı Korku ve Panik

Kaynak: Show TV Ana Haber , 2016 <http://www.showtv.com.tr/>

Şekil 2’de saldırıya maruz kalan hostesin yaşadığı korku ve panik anı ekranlara yansıtılmıştır.İlgili görüntü 29. Haziran 2016 tarihli Show TV Ana Haber Bülteni’nde 1, 3, 5 ve 13 numaralı haberlerde tekrar yayınlanmıştır. Özellikle 5 numaralı haberde,aynıgörüntü iki defa yayınlanmıştır. Toplamda, saldırıya maruz kalan hostesin yaşadığı korku ve panik anını temsil eden görüntü bir haber bülteninde beş defa yayınlanmıştır.30 Haziran tarihinde ise; 6 numaralı haberde aynı görüntü tekrar yayınlanmıştır. Terör haberleri kuşkusuz izler kitle üzerinde duygusal gerilimlere neden olmaktadır. Terör stratejilerinde medyanın oynadığı rolü “korku tiyatrosu”na benzeten Weimann, terörle medya arasındaki etkileşimi, dramaturjiden aldığı kavramlarla açıklamaktadır. Teröristler öncelikle senaryolarını yazarlar, ardından senaryoya uygun şekilde sahnelerler. Bu bir korku tiyatrosudur. Bu noktada küresel iletişim sistemi içerisindeki sahne medyadır. Teröristler oyuncu, izleyiciler ise halktır. Korku tiyatrosu ancak medya dolayımı ile sahnelenebilmektedir (Gabriel, 1983: 38) Bu bağlamda medyanın önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Medya kuruluşları, kamu yararını gözetken bir habercilik anlayışı ile hareket ederken; aynı zamanda korku ve şiddet unsurlarına minimum seviyede yer vermeleri gerekmektedir. Schlesinger’e (1994: 55) göre; medya sunumu “bulaşıcı etkiye” neden olmaktadır. Böylelikle, bir olayın medyada sunuluş biçimi toplumda korku ve paniğin yaygınlaşmasına neden

olabilmektedir. Terör söz konusu olduğunda bu etkinin insanlardaki korku, endişe ve panik hissiyatını arttırdığı belirtilmektedir. Bu perspektiften hareketle korku, endişe, şiddet ve panik içeren görüntülere haberlerde minimum sürelerde ve tekrara düşmeden vermek önemlidir.

Tablo 6: 29 Haziran 2016 Tarihli ATV Ana Haber'de Saldırıyla İlgili Haberlerin Konu Başlıkları ve Süreleri

Haberin Yayın Sırası	Tarih	Televizyon Kanalı	Haberin Konusu	Haberin Süresi
1	29. 06. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	Kanlı Saldırı Nasıl Gerçekleşti	5dk 58sn
2	29. 06. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	Saldırının Özeti	4dk 54sn
3	29. 06. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	Dakika Dakika Vahşet	5dk 06sn
4	29. 06. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	Atatürk Havalimanı'ndan Canlı Bağlantı	1dk 14sn
5	29. 06. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	Saldırının Detayları	3dk 08sn
6	29. 06. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	Hastane Yaralılarla Doldu Taştı	3dk 27sn
7	29. 06. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	41 Yürek Burkan Hikâye	5dk 50sn
8	29. 06. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	Saldırı Hava Trafiğini Etkiledi	3dk 12sn
9	29. 06. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	Taksiciler Fırsatçılık mı Yaptı	2dk 3sn
10	29. 06. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	Dünya Liderleri Erdoğan'ı Aradı	41sn
11	29. 06. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	Vahşete Dünya Tepki Gösterdi	1dk 47sn

Tablo 6'de olayın ertesi günü ATV Ana Haber Bülteni, saldırıyla ilgili haberleri ayrıntılı bir şekilde kategorize ettiği görülmektedir. Bu noktada ATV Ana Haber bülteninde, saldırının nasıl gerçekleştirildiğiyle ilgili haberlerde şiddet içerikli görüntülere minimum sürelerde yer verilmiştir. Şekil3'de görüldüğü gibi illüstrasyonlar ile saldırganların temsil edilerek olayın nasıl gerçekleştiği bir, iki ve beş numaralı haberlerde detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

Şekil 3: 29. 06. 2016 Tarihli ATV Haber'de Saldırının Nasıl Gerçekleştiğinin Anlatımı

Kaynak: ATV Ana Haber Bültesi, 2016, <http://www.atv.com.tr/>

ATV Ana Haber'in toplumsal hafızayı ve kitle psikolojisini olumsuz yönde etkileyecek görsellerden kaçınmak için ayrıntılı bir şekilde filtreleme yöntemine gittiği açıkça görülmektedir.

Tablo 7: 30 Haziran 2016 Tarihli ATV Ana Haber'de Saldırıyla İlgili Haberlerin Konu Başlıkları ve Süreleri

Haberin Yayın Sırası	Tarih	Televizyon Kanalı	Haberin Konusu	Haberin Süresi
1	30. 06. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	Can Kaybı 44'e yükseldi.	1dk 46sn
2	30. 06. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	Havalimanı Özel Harekâta Emanet	2dk 10sn
3	30. 06. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	Havalimanında Anma Töreni	3dk 34sn
4	30. 06. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	Terör Tunuslu Tuğgeneral Vurdu	1dk 44sn
5	30. 06. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	Dehşet Gecesinin Kahramanları	1dk 56 sn

Tablo 7'de 30 Haziran 2016 tarihli ATV Ana Haber'de konuya ayrılan süre yarı yarıya azalmış; benzer azalma haber sayısında da gözlemlenmiştir. 30 Haziran günü, ATV Haber sıklıkla resmi makamların açıklamalarına ve güvenlik birimlerinin almış olduğu tedbirlerine yer verirken; ilk gün uyguladığı filtreleme yöntemini koruduğu gözlemlenmiştir. Bir numaralı haberde, resmi makamların ifadelerine yer verilirken; saldırıda yaşamını yitiren vatandaşların kimlikleri direk olarak resmi makamlardan aktararak sunulmuştur. Ayrıca haberde kullanılan görüntülerde, kaosa, paniğe toplumsal huzursuzluğa etki edecek görsellerin kullanılmamasına özen

gösterildiği tespit edilmiştir. İki numaralı haber devletin olay karşısında süratle geliştirmiş olduğu savunma mekanizmasını gösterme noktasında etkilidir.

Tablo 8: 30. 06. 2016 Tarihli Show Ana Haber'de Saldırıyla İlgili Haberlerin Konu Başlıkları ve Süreleri

Haberin Yayın Sırası	Tarih	Televizyon Kanalı	Haberin Konusu	Haberin Süresi
1	30. 06. 2016	SHOW TV Ana Haber Bülteni	Canlı Bombalar Katliama Gülerek Gitti	3dk 54 sn
2	30. 06. 2016	SHOW TV Ana Haber Bülteni	Katliamın Bilançosu Arttı	1dk 27sn
3	30. 06. 2016	SHOW TV Ana Haber Bülteni	146 Ölümlü Olay Engellendi	2dk 18sn
4	30. 06. 2016	SHOW TV Ana Haber Bülteni	Atatürk Havalimanı'nda Özel Tim	1dk 47sn
5	30. 06. 2016	SHOW TV Ana Haber Bülteni	Bu acının Tarifi Yok	2dk 7sn
6	30. 06. 2016	SHOW TV Ana Haber Bülteni	Havalimanı Şehitlerine Veda	5dk 19sn
7	30. 06. 2016	SHOW TV Ana Haber Bülteni	Mecliste Kızılca Kıyamet Koptu	2dk 30sn
8	30. 06. 2016	Show TV Ana Haber Bülteni	Dünya Acımızı Paylaşıyor	1dk 52sn
9	30. 06. 2016	Show TV Ana Haber Bülteni	Kılıçdaroğlu: Elini Kolunu Sallayarak Geziyorlar	1dk 47sn
10	30. 06. 2016	Show TV Ana Haber Bülteni	Nişanlısının Alyansını Boynunda Taşdı	3dk
11	30. 06. 2016	Show TV Ana Haber Bülteni	Bunlar Müslüman Değil	2dk 40sn

Tablo 8’de, Show Ana Haber 30 Haziran günü, ilk günde olduğu gibi saldırıyı derinlemesine ele almıştır. Konuyla ilgili on bir haberin yayınlandığı tespit edilmiştir. On bir haberin altısında resmi makamların açıklamalarına yer verilmesine rağmen; tekrar eden aynı olay yeri görüntülerine yer verildiği tespit edilmiştir. Ulusal güvenliğe ve bütünlüğe tehdit oluşturan olayları haberleştirirken özellikle resmi makamların ve devletin üst kademesindeki yetkililerin söylem ve kararlarını konu edinen haberlerin hazırlanması toplumsal huzurun sağlanması ve kamunun bilgilendirilmesi açısından önemlidir. Özellikle halk, devletin süreci kontrol etmesinden, olayla ilgili gerekli önlemleri almasından olumlu yönde etkilenmektedir. Böylelikle insanlar özellikle olayın yaşandığı şehirlerde gündelik hayatlarına daha çabuk adapte olmaktadır.

Şekil 4: 30 Haziran 2016 Tarihinde Show Ana Haber'de Yaşanılan Korku ve Panik Anının Gösterimi

Kaynak: Show TV Ana Haber , 2016 <http://www.showtv.com.tr/>

Aynı şekilde olay anı ve sonrasında yaşanılan korkunun Şekil4'deki örnekte gösterildiği gibi sıklıkla sunumu:Bireylerin ve toplumun risk algısını arttırmaktadır. Böylelikle terör örgütleri korku iklimini topluma yaymak için medyayı araçsallaştırmaktadır. Bireyin korku ve risk algısını tetikleyen, bu ve benzeri görüntüler, kitlelerin yaşam dünyalarını olumsuz yönden etkileyebilmektedir.

Tablo 9: 1 Temmuz 2016 Tarihli ATV Ana Haber'de Saldırıyla İlgili Haberlerin Konu Başlıkları ve Süreleri

Haberin Yayın Sırası	Tarih	Televizyon Kanalı	Haberin Konusu	Haberin Süresi
1	01. 07. 2016	ATV Ana Haber Bülteni	DAEŞ Olduğu Ortaya Çıktı	1dk 41sn
2	01.07.2016	SHOW TV Ana Haber Bülteni	İki Canlı Bombanın Kimlikliği Belirlendi	3dk 30sn

Tablo 9'da görüldüğü gibi 1 Temmuz 2016 tarihi itibariyle araştırmanın ana kütlesini oluşturan terör saldırısı ülke gündeminden, dolayısıyla da iki haber kanalının gündeminden çıkmıştır. Resmi makamlardan yapılan açıklamalara her iki haber kanalından yer vermesinin yanı sıra tekrar görüntülerinden, olayın şiddetini konu alan görüntülerden ve toplumsal risk algısını arttıracak içeriklerden kaçınıldığı tespit edilmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Araştırma kapsamında ulaşılan sonuç ve değerlendirmeler: Türkiye'nin içinde bulunduğu konjonktür gereği, sansasyonel yönü kuvvetli olan intihar saldırıları haberleri dahidört gün içerisinde ana haber bültenlerinin gündeminden düşmektedir.

Grafik1 verileri, bu sonucu açıkça ortaya koymaktadır. Bu bağlamda araştırma kapsamında analiz edilen Atatürk Havaalanı'ndaki intihar saldırısını konu alan haberlerin, etik değerlere uygun, toplumun haber alma özgürlüğünü kısıtlamayan ve ülkenin ulusal çıkarlarının göz önünde bulundurularak her iki haber kanalı tarafından hazırlandığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında, saldırının nasıl gerçekleştiği, hangi terör örgütü tarafından düzenlendiği gibi teyide muhtaç bilgilerin resmi makamlar tarafından doğrulandıktan sonra gazetecilik etiğine uygun bir şekilde kamuoyuna aktarıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında Tablo 4'ten elde edilen veriler, intihar saldırısının nasıl gerçekleştiğini konu alan haberlerin, ana haber bültenlerinde daha sık bir şekilde ve yayın akışının ilk sıralarında yer aldığını ortaya koymaktadır. Bu tarz haberler kurgulanırken; panik içinde kaçışan, olayın şokunu yaşayan yaralı ve çaresiz insan görüntülerine minimum süreler içerisinde yer verilmesi önemlidir. Tablo 3 verileri ortaya koymaktadır ki; haberlerde olay sonrası yaşanan korku ve şiddet içerikli görüntülere yer verilmektedir. Özellikle saldırının şiddeti ve sonrasında psikolojik yıkımı aktaran görüntüler terörün yaymak istediği korku ve risk algısını tetiklemektedir. Bu nedenle şiddet, yıkım ve kargaşanın hâkim olduğu görüntüler tekrar tekrar izleyiciye aktarılmamalıdır. Tablo 3 verileri her iki ana haber bülteninde de tekrar görüntülerin kullanıldığını ortaya koymaktadır. Kaos, yıkım ve korku öğelerini aktaran görüntülerin, saldırıyı konu alan haberin içerisine görsel materyal olarak eklenmemelidir. Şekil 3 örneğinin de olduğu gibi saldırının nasıl gerçekleştiğini açıklamaya yönelik hazırlanan haberlerin şiddeti ve kaos'u aktaracak görüntülerden uzak olmasına özen gösterilmesi gerekmektedir.

Ana Haber bültenlerinde intihar saldırılarını konu alan haberlerin önemli bir kısmını, saldırıda yaşamını yitiren vatandaşlar ve onların hayat hikâyeleri oluşturmaktadır. Saldırının nasıl gerçekleştiğini konu alan haberlerden sonra en çok haberi yapılan konu saldırı da yaşamını yitiren vatandaşlar ve onların hayat hikâyelerini işleyen haberlerdir. Tablo 4'te yer alan sayısal veriler, bu durumu ortaya koymaktadır. Bu tarz haberler hem toplum, hem de saldırının mağdurları ve yakınları üzerinde yıkıcı etkiler yaratabilmektedir. Bu noktada terör örgütlerinin ikincil amacı da saldırdığı düzenin yönetim ilişkilerinden sonra halkın huzur ve refahını bozarak;

gündelik hayatı felce uğratmaktadır. Bu bağlamda saldırıda yaşamını yitiren vatandaşlar ve geride kalan kederli aileleriyle ilgili haberlerin gerek dili, gerekse de kullanılan görüntülerinin titizlikle seçilmesi önemlidir. Şekil 2 ve Şekil 4’te yer alan görüntülere benzer acıyı, korkuyu ve paniği aktaran görsellere daha az ve kısa sürelerde yer verilmesi yerinde olacaktır.

Tüm dünyada terörün bir jeopolitiği olduğu için: Terör örgütleri kitlelerin ya da uluslararası desteğingücü olmaksızın devamlılığını sağlayamamaktadır. Bu bağlamda terör örgütleri uluslararası bilinirliğini ve eylemlilik halini ulusal sınırların ötesine ulaştırmak amacıyla medyayı önemli bir araç olarak kullanmaktadır. Bu perspektiften hareketle yaşanan terör eylemleri sonrasında; saldırıya karşı gösterilen tepkilerin hem ulusal, hem de uluslararası boyutu daha sık ve uzun sürelerde ekranlara taşınması gerekmektedir. Araştırma kapsamında ana akım medyada yer alan iki haber bülteni, üç gün süresince uluslararası desteği konu alan toplamda dört haber yayınlamıştır. Bu sonuca tablo 4’deki analiz verileriyle ulaşılmıştır. Diğer bir noktada uluslararası destek mesajlarını konu alan haberlerin yayın sıklığı ve yayın akışındaki sırasıyla ilgilidir. Tablo 5 verilerine göre; Show Ana Haber’de 29 Haziran 2016 tarihli uluslararası desteği ve kınamayı konu alan haber 13. sırada verilmiştir. Tablo 6’da yer alan verilerde benzer bir sonucu ortaya koymaktadır. 29 Haziran 2016 tarihli ATV Haberinin yayın akışı içerisinde intihar saldırısını konu alan haberler arasında 10. ve 11. sıradaki haberler uluslararası desteği ve kınamayı konu almaktadır. Bu iki haber aynı zamanda intihar saldırısını konu alan bültendeki son iki haberdir. Tablo 8 verileri de aynı sonucu ortaya koymaktadır. 30 Haziran 2016 tarihli Show Ana Haber’de Uluslararası desteği ve kınamayı konu alan haberler yayın akışına göre 8. sıradan verilmiştir. Bu noktada teröre karşı uluslararası desteğin haber bültenlerinde daha sıklıkla işlenmesi ve haber yayın akışında ilk sıralara çekilmesi yerinde bir uygulama olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKÇAY, Yaşar Ömer ve ÇELENAY, Engin Ömer (2012). “Terör ve Medya İlişkisinin 2003 Yılında İstanbul’ da Meydana Gelen Saldırıları Örneğiyle İncelenmesi”, NEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2, s. 183-197.
- ANGENENT, Huub, ve MAN, Anton Frans (1996). Background Factors of Juvenile Delinquency, New York: Peter Lang.
- AVŞAR, Zakir (2002). “Terör Haberleri ve Medya”, Polis Bilimleri Dergisi, 4(2), s. 21-44.
- AVŞAR, Zakir (2017). “İnternet Çağında Medya, Terör ve Güvenlik”, TRT AKADEMİ, 2(3), s. 116-132.
- BECK, Ulrich (2006). Living In The World Risk Society. London School of Economics.
- BENNET, Tony (1988). Media, Reality, Signification. London: Routledge.
- CHOMSKY, Noam (1993). Medya Denetimi, (Çev. Şen Süer), İstanbul: Tüm Zamanlar Yayıncılık.
- COREY, Robin (2004). Fear: The History of a Political İdea. New York : Oxford University Press.
- DEĞER, Kamuran (2017). “Olağanüstü Durum Haberciliğinin Atatürk Havalimanı Terör Eylemi Üzerinden İncelenmesi”, TRT AKADEMİ, 2(3), s. 98-115.
- DÖNMEZ, Ali. (1998). Sosyal Psikoloji, Ankara : İmge Kitapevi.
- DURKHEIM, Emile (2003). Sosyolojik Yöntem Kuralları. İstanbul: Bordo Siyah.
- DURKHEIM, Emile (2002). İntihar. İstanbul: Cem Yayınevi.
- FİDAN, Mehmet (2004). Terör ve Medya, (Editörler), Orhan Gökçe ve Uğur Demiray. Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü, Konya: Çizgi Kitapevi, s. 59-81.
- FREEDMAN, Jonathan; SEAR, David; LETİTİA, Anne Peplau (2003). Sosyal Psikoloji, (çev. Ali Dönmez), Ankara: İmge Yayınevi.

- FUKUYAMA, Francis (2015). Güven Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- FUREDİ, Frank (2001). Korku Kültürü, (çev. Barış Yıldırım), İstanbul : Ayrıntı Yayınları.
- GABRIEL, Weimann (1983). "The Theater of Terror: effects of press coverage", Journal of Communication, 33.
- GIDDENS, Anthony (2000). Elimizden Kaçıp Giden Dünya, (Çev: Osman Akınhay), İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.
- Habertürk (2016). "Cuma Namazında Bomba Şüphesiyle Cami Boşaltıldı", Habertürk.<http://www.haberturk.com/gundem/haber/1261482-adanada-cuma-namazinda-bomba-suphesiyle-cami-bosaltildi>, Erişim Tarihi: 22. 11. 2016.
- İNAL, Ayşe (2009). Haber Medyası, Siyaset ve Terör, (Editörler), Mustafa Şeker ve Tülay Şeker. Terör ve Haber Söylemi. İstanbul: Literatürk.
- İNCEOĞLU, Yasemin (2000). Uluslararası Medya, İstanbul : Beta Yayınları.
- LEWIS, Jeff (2005). Language Wars The Role of Media and Culture in Global Terror and Political Violence, London: Pluto Press.
- MARTIN, Gus (2006). Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues, Thousand Oaks: Sage.
- NORRIS, Pippa; KERN, Montague; JUST, Marion (2003). Framing Terrorism: The New Media, the Government and the Public, New York : Routledge.
- PARSONS, Talcott (1967). The Structure of Social Action. Free Press.
- PERESIN, Anita (2007). "Mass Media and Terrorism", The Journal of Medij. İstrazs, (13)1, s.5-22.
- POSTMAN, Neil (2016). Televizyon Öldüren Eğlence, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- POSTMAN, Neil ve POWER, Steve (1996). Televizyon Haberlerini İzlemek, İstanbul: Kavram Yayınları.
- RACHMAN, Stanley (1998). Anxiety, East Sussex: Psychology Press.

- SCHILLER, Herbert (1993). Zihin Yönlendirenler, İstanbul: Pınar Yayınları.
- SCHLESINGER, Philip (1994). Medya, Devlet ve Ulus, (çev: Mehmet Küçük), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- SPENCER, Herbert (2013). Zihin, Ahlak ve Beden Eğitimi, İstanbul: Pegem Yayınları.
- ŞEKER, Mustafa ve Şeker, Tülay (2009). Terör ve Haber Söylemi, İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- TILLY, Charles (2011). Demokrasi, İstanbul: Phoenix.
- TURNER, Bryan (1996). Oryantalizm Postmodernizm ve Din; (Çev:İbrahim Kapaklıkaya), İstanbul: Anka Yayınları.
- YÜCEDOĞAN, Güleda (2002). “Terör, Savaş, Şiddet ve Medya”,İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi. s.105-114.
- ZENCİRKIRAN, Murat (2015). Sosyoloji, Bursa: Dora Basım Yayın.
- ZULLIGER, Hans (1998). Çocuklarımızın Korkuları, İstanbul: Cem Yayınevi.